

ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*О.М.Вишневська, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

У статті розглянуто проблему недосконалості економічних досліджень у напрямку виявлення ринкових можливостей сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано використання комплексного дослідження ринкових можливостей сільськогосподарських підприємств та напрямів мінімізації впливу негативних факторів зовнішнього середовища.

В статье рассмотрена проблема несовершенных экономических исследований в направлении оценки рыночных возможностей сельскохозяйственных предприятий. Обосновано использование комплексной оценки рыночных возможностей сельскохозяйственных предприятий и направлений минимизации влияния негативных факторов внешней среды.

Досліджуючи сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств, слід відмітити, що зміни в політичному та економічному житті проходять значно швидше, ніж раніше. Для того, щоб в цих умовах підприємство залишалося фінансово стійким, необхідно враховувати макро- та мікроекономічні умови господарювання, щоб вміло та швидко маневрувати наявними ресурсами. Це питання особливо гостро потребує вирішення в умовах нестабільності діяльності більшості сільськогосподарських підприємств.

Характерною рисою сучасних умов функціонування сільськогосподарських підприємств є те, що вони знаходяться в умовах підвищеного економічного ризику. Будь-яке підприємство, незалежно від організаційно-правової форми господарювання, форми власності, галузевої направленості, являє собою відкриту економічну систему. Саме тому можна стверджувати, що підприємство в системі економічного господарювання країни є першою ланкою, яка бере на себе весь тягар економічних змін, маючи при цьому особливості внутрішнього середовища.

Отже, враховуючи сучасні умови господарювання сільськогосподарських підприємств, слід відмітити, що оцінка їх діяльності повинна проводитися в комплексі, тобто з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів впливу. При цьому результативність економічних досліджень може бути різною з урахуванням характеристик факторів впливу. Так, якщо вплинути на внутрішні фактори господарювання певними управлінськими рішеннями, можливо, зовнішні фактори впливу є майже неконтрольованими або частково неконтрольованими. При цьому слід зазначити і те, що за певних умов господарювання фактори які можна було контролювати, можуть трансформуватися в неконтрольовані. Для сільськогосподарських підприємств це фактор зниження ціни на сільськогосподарську сировину, особливо в умовах зростання імпорту.

Дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства вже досліджувалися спеціалістами ринкової економіки, такими як Костяєв О.І., Мілосердов В.В, Ушачев І.Г., Чеглакова С.Г. та іншими. Але більшість досліджень є теоретичним обґрунтуванням ринкових можливостей сільськогосподарських підприємств. Саме тому ми вважаємо актуальним провести оцінку факторів зовнішнього середовища у поєднанні з адаптацією сільськогосподарських підприємств до їх зміни. Зосередимо свою увагу на факторах мікросередовища, тобто факторах прямої дії на діяльність сільськогосподарського підприємства. Проведемо оцінку діяльності постачальників, кредиторів, покупців, конкурентів, торговельних організацій та визначимо рівень їх впливу на сільськогосподарського товаровиробника.

Оцінка діяльності сільськогосподарських підприємств дає підставу стверджувати, що більшість факторів впливу макrorівня є факторами негативної дії. В першу чергу це пов'язане із недосконалою інфраструктурою аграрного ринку. Крім цього, достатньо великий вплив здійснює відсутність ефективного механізму державних закупок та регулювання процесу формування та підтримки ринкової інфраструктури, нестабільність нормативно-правової бази. Отже, формування структури суб'єктів аграрного ринку та їх

взаємозв'язків повинно базуватися на деяких загальних положеннях, які повинні враховувати світовий досвід та специфіку умов країни.

Спробуємо згрупувати фактори негативної дії та виявити основні напрямки мінімізації їх впливу на діяльність сільськогосподарського підприємства (рис.1.).

Рис.1. Фактори негативного впливу на формування аграрного ринку

Досліджуючи фактори зовнішнього середовища, ми відмічаємо роль маркетингових досліджень у формуванні аграрного ринку. Ті умови, які сформовані зовнішнім середовищем для сільськогосподарських підприємств, вимагають від спеціалістів проводити оцінку ринкових можливостей підприємства у таких напрямках:

- оцінка продовольчого ринку країни, регіону;
- оцінка можливих покупців, їх платоспроможність;
- оцінка діяльності конкурентів, виявлення власних слабких та сильних сторін;
- оцінка можливих посередників, їх “бізнес-етика”.

Більш детальним повинно бути дослідження асортименту та

якості продукції на продаж з урахуванням потреб ринку, просування продукції на ринку, вибір напрямків реалізації, обґрунтування ціни. Використання маркетингу як ринкового інструменту забезпечує ефективність агробізнесу, хоча далеко не всі керівники підприємств визнають його необхідність. Ми вважаємо, що більш значну економічну доцільність отримає те підприємство, яке, використавши маркетингові дослідження, зможе приймати такі управлінські рішення, які забезпечать йому позиції лідера на своєму сегменті продовольчого ринку.

Деталізуємо своє дослідження на одному з передових сільськогосподарських підприємств півдня України. Аналітичний відділ, оцінюючи та плануючи діяльність підприємства, проводить оцінку ринкових можливостей. По-перше, це ретроспективна оцінка продукції на продаж, тобто дослідження товарної продукції на предмет прибутковості. По-друге, це оцінка напрямків реалізації всіх видів продукції на предмет забезпечення високого рівня рентабельності продажу. По-третє, це оцінка діяльності конкурентів по насиченості регіону певними видами сільськогосподарської продукції та можливим покупцям цієї продукції. Важливим етапом дослідження є оцінка існуючого та обґрунтування необхідного рівня цін на продукцію через розрахунок точки беззбитковості. А також оцінка можливого асортименту з урахуванням внутрішньогосподарських резервів.

Враховуючи те, що асортимент продукції в сільськогосподарських підприємствах (з огляду на розвиток агропродовольчого ринку та розширення його можливостей через входження до СОТ) повинен бути індивідуальним для кожного підприємства. На перспективу ми пропонуємо ввести в асортимент продукції за рахунок скорочення обсягів виробництва соняшнику цукровий буряк та сою, а також розширити обсяги виробництва овочів, плодів, продукції птахівництва та бджільництва (рис.2.). Досліджуване підприємство має можливість вкладати кошти в розвиток широкого кола галузей, рівень чистого прибутку у звітному періоді становив більше 2 млн.грн.

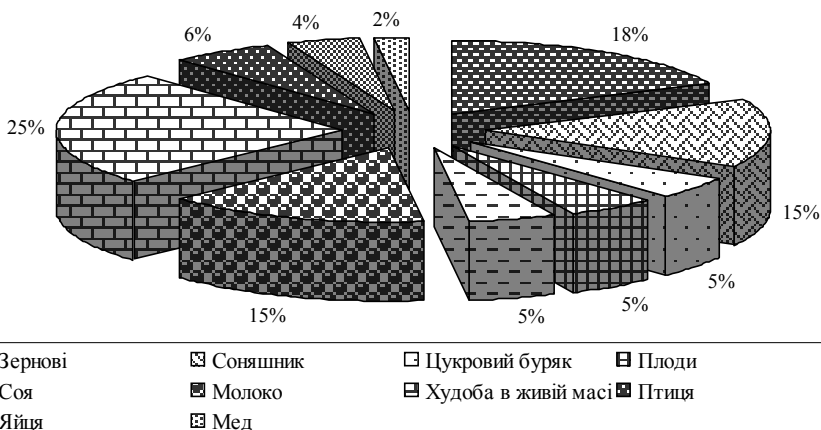

Рис. 2. Питомі ваги за обсягом виробництва сільськогосподарської продукції на перспективу

При цьому рівень цін на весь асортимент продукції необхідно встановлювати з оглядом на ситуацію, що складеться на ринку, та реальних конкурентів (табл.1).

Таблиця 1

Обґрунтування ціни на основні види сільськогосподарської продукції для підприємства

Види продукції	Собівартість 1 ц, грн.	Транспортні витрати, тис. грн.	Середні ціни на ринку за одиницю, грн.	Попит на продукцію (оцінка)	Інші витрати, тис.грн.	Ціна за 1 ц продукції, грн.
Зернові	40,53	3,2	50,0	Середній	2,1	52,0
Соняшник	58,18	4,7	90,0	Середній	1,8	96,0
Соя	137,42	2,3	120,0	Високий	2,7	125,0
Молоко	108,89	12,1	110,0	Високий	5,2	115,0
Худоба у живій масі	592,50	32,0	610,0	Високий	20,3	700,0

Отже, слід зазначити, що досліджуване підприємство не лише в змозі ефективно виробити, а і реалізувати сільськогосподарську продукцію. Спеціалісти підприємства, досліджуючи внутрішній та

зовнішній ринок, намагаються досягти оптимального співвідношення обсягів виробництва та реалізації продукції для того, щоб продукція залишалася високоякісною та мала попит і достатність ціни реалізації. На відміну від інших підприємств області керівництво на високому рівні змогло організувати ланцюжок “виробництво-реалізація-дохід”.

Поєднання аналітичної роботи, маркетингових досліджень із оптимальністю прийняття рішень дає можливості підприємству займати передові позиції серед інших сільськогосподарських товаровиробників. Але зовнішні фактори впливу не завжди позитивно відображаються на діяльності господарюючого суб'єкту.

В цілому, реалізація стратегій розвитку, направлених на використання інтенсивних методів вирощування сільськогосподарських культур та тварин, оптимальність у купівлі матеріальних ресурсів, їх використанні, доцільність реалізації продукції дасть можливість не лише наростити обсяги грошових надходжень, а і забезпечити максимальну віддачу вкладених у виробничий процес коштів. Зростання прибутковості сільськогосподарських галузей дасть можливість сільськогосподарському товаровиробнику не лише нарощувати виробничі потужності, а і фінансово міцніти в ринковому середовищі, що на перспективу надасть можливості вітчизняному сільськогосподарському товаровиробнику бути конкурентоспроможним та стійким на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грачев А.В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия: Учебно-практическое пособие.- М.: Издательство “Финпресс”, 2002.- 208 с.
2. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання в регіональному АПК. / Кол. монографія. За ред. І.І. Червена, Л.А. Євчук.- 2005-440 с.
3. Річна звітність підприємства